

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 13883-10-13 איגרא ואח' נ' פז חברת נפט בע"מ ואח'

לפני כב' השופט פרופ' עופר גרוסקופף

המבקשים:

1. חוה איגרא

2. יצחק רוסי

ע"י באי כוחם עו"ד אריאל שריג ועו"ד עטרה שינברגר

נגד

המשיבות:

1. פז חברת נפט בע"מ

ע"י באי כוחה עו"ד שרון לובצקי הס ועו"ד שחר הרון

2. דלק החברה הישראלית בע"מ

ע"י באי כוחה עו"ד יניב אסתרין

3. חברת סונול ישראל בע"מ

ע"י באי כוחה עו"ד רן שפרינצק ועו"ד הדס בקל

4. ניהול מתחמים קמעוניים בע"מ דור אלון (1988) בע"מ

ע"י באי כוחה עו"ד חן חבר אסולין ועו"ד גל קרול

5. סד"ש - סוכני דלק ושמונים בע"מ

ע"י באי כוחה עו"ד ניצן גדות ועו"ד דורון רדעי

6. ויזה כ.א.ל כרטיסי אשראי לישראל בע"מ

ע"י באי כוחה עו"ד עופר ארגוב

7. ישראלכרט בע"מ

ע"י באי כוחה עו"ד טל מישר ועו"ד יותם קנולר

8. לאומי קארד בע"מ

ע"י באי כוחה עו"ד יחיאל כשר ועו"ד דנה אלמלח כהן

חקיקה שאוזכרה:

[חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006: סע' 16\(ד\), 25\(א\)](#)

מיני-רציו:

* אושרה בקשת הסתלקות מבקשה לאישור תובענה ייצוגית שעניינה "שריון" חלק ממסגרת האשראי של צרכן דלק בכרטיס חיוב, למספר ימים לאחר ביצוע התדלוק, ללא קשר לעלות התדלוק.

* דיון אזרחי – תובענה ייצוגית – בקשה להסתלקות מבקשה לאישור תובענה ייצוגית

* דיון אזרחי – תובענה ייצוגית – גמול לתובע מייצג ופרקליטור

בקשה מוסכמת להסתלקות מבקשה לאישור תובענה ייצוגית שעניינה "שריון" חלק ממסגרת האשראי של צרכן דלק בכרטיס חיוב, למספר ימים לאחר ביצוע התדלוק, ללא קשר לעלות התדלוק.

בית המשפט המחוזי קיבל את הבקשה ופסק:

יש מקום לאשר את בקשת ההסתלקות. בנסיבות, נוכח סיכויי התביעה המעורפלים, ניתן להבין את בחירת הצדדים להתמקד בקידום יישומו והטמעתו של המהלך הטכנולוגי בו התחילו חלק מהמשיבות, באופן שיביא לפתרון הקושי עליו הצביעו המבקשים בעתיד הקרוב. הגם שהסדרה עתידית של הקושי שהועלה בתובענה אינה מפצה את חברי הקבוצה על נזקי העבר, בשים לב לכך שבקשת הסתלקות אינה יוצרת מעשה בית דין כלפי חברי הקבוצה, אין מניעה לאשרה תוך פרסום הודעה בדבר אישור הסדר. בהתחשב בנסיבות, ובין היתר משמדובר בהסדרה עתידית בלבד של הקושי שהועלה בתובענה, יש לפסוק גמול למבקשים ושכר טרחה לבאי הכוח המייצגים, אך בסכומים נמוכים מאלו עליהם המליצו הצדדים.

פסק דין

(אישור בקשת הסתלקות מבקשה לאשר תובענה כייצוגית לפי סעיף 16 לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו - 2006)

לפני בקשה להסתלקות מבקשה להכרה בתובענה כייצוגית (להלן: "בקשת ההסתלקות") בעקבות הסדר הסתלקות שהושג בין הצדדים. מהטעמים שיפורטו להלן החלטתי לאשר את בקשת ההסתלקות, ולהורות על מחיקת הבקשה להכרה בתובענה כייצוגית ועל דחיית התביעה האישית של המבקשים.

א. רקע

1. ביום 7.10.2013 הגישו המבקשים, באמצעות באי הכוח המייצגים, תובענה ולצידה בקשה לאישורה כייצוגית (להלן: "התובענה" ו- "בקשת האישור", בהתאמה) כנגד חמש חברות הדלק הגדולות במשק (המשיבות 1-5, להלן יחדיו: "חברות הדלק") וכנגד שלוש חברות כרטיסי האשראי (המשיבות 6-8, להלן יחדיו: "חברות האשראי"). עניינה של התובענה בטענת המבקשים כי קיים כביכול "הסדר סמוי מן הצרכנים בין חברות הדלק השונות וחברות האשראי אשר לפיו גובות חברות האשראי מן הצרכנים סכומי כסף שונים הנעים בין 150 ש"ח ל- 600 ש"ח לכל תדלוק ותדלוק [ל]לא שום קשר לעלות התדלוק ובנוסף לעלות התדלוק" (סעיף 1 לבקשת האישור). מבקשת האישור עולה כי הקושי עליו מצביעים המבקשים איננו גביה בפועל של כספים אלא תפיסה או "שריון" של חלק ממסגרת האשראי של הלקוח וזאת למספר ימים לאחר ביצוע התדלוק. בעניינם של המבקשים הביאה תפיסת מסגרת האשראי למיצוי מסגרת האשראי וכתוצאה מכך לחסימת כרטיס האשראי (במקרה של המבקש 2) ולאי כיבוד שיק אף שבאותה העת הייתה בחשבון יתרה מספיקה לכיסוי השיק (במקרה של המבקשת 1).

2. באי הכוח המייצגים הגדירו את הקבוצה באופן רחב, כדלקמן :

"כל צרכן אשר עושה שימוש בכרטיס חיוב או אשראי המסולק על ידי משיבות 6 - 8 ומתדלק אצל המשיבות 1 - 5".

גובה הנזק לקבוצה הוערך על ידי באי הכוח המייצגים בסך 100,000,000 ש"ח.

3. עוד בטרם הוגשו תשובות המשיבות לבקשת האישור הודיעו הצדדים כי הם מנהלים מגעים לפשרה, ועל כן נדחה מועד קדם המשפט בתיק. ביום 13.7.2014 הוגשה בקשת ההסתלקות במסגרתה התייחסו המשיבות לטענות שנטענו בבקשת האישור. להלן תמצית התייחסות המשיבות: המשיבות טענו כי אין כל בסיס לטענה בדבר קיומו של "הסדר סמוי" וכי הסכומים הנזכרים בבקשת האישור אינם סכומים הנגבים בפועל מהלקוח כי אם סכומים ה"משוריינים" בחשבונו או במסגרת האשראי של הלקוח. המשיבות עמדו על כך שחיוב כרטיס אשראי בגין עסקת תדלוק הוא "עסקת חיוב מושהה", במסגרתה פונות חברות הדלק לקבל אישור מקדמי לחברות האשראי באמצעות תוכנה של חברת שב"א. זאת, לשיטתן, נוכח מאפייניה הייחודיים של עסקת התדלוק, במסגרתה כרטיס האשראי מועבר במסוף טרם ביצוע התדלוק בפועל, דהיינו לפני שידוע מה יהיה סכום החיוב בפועל. העברת נתוני העסקה שבוצעה בפועל מתחנת הדלק לחברת הסליקה וממנה לחברת האשראי הינו תהליך מורכב, אשר אורך בין מספר שעות למספר ימים. עוד ציינו המשיבות כי מספר חודשים טרם הגשת התובענה פותחו מספר פתרונות טכנולוגיים, המאפשרים ביצוע עסקת תדלוק באופן שאינו מצריך שריון מסגרת או חיוב חשבון מעבר לסכום העסקה בפועל. שינוי זה התאפשר באמצעות תוכנות חדשות אשר פותחו במשך תקופה בהשקעת משאבים ושיתוף פעולה בין חברות האשראי לבין חברות הדלק (כל גורם בנפרד), וכי בחלק מתחנות חברות הדלק כבר מיושמים פתרונות אלו. בנוסף הדגישו המשיבות כי אינן מפיקות רווח כלשהו מהתהליך, וכי כל תכליתו למנוע סיכונים של העדר כיסוי לעסקות התדלוק.

כמו כן טוענת המשיבות כי לא קיימת למעשה קבוצה אשר נפגעה, שכן על חברי הקבוצה לעמוד בשלושה תנאים מצטברים – **האחד**, לתדלק בסכום הנמוך מהסכום ש"נתפס" מתוך מסגרת האשראי בתקופת הביניים לצורך ביצוע התדלוק; **השני**, להיות מי שהפרש שנוצר הוא בדיוק הסכום שגרם להם במהלך תקופת הביניים לניצול מלא של מסגרת האשראי; **השלישי**, להיות מי שבאותה תקופת ביניים של חריגה ממסגרת האשראי ביקשו להשתמש בכרטיס האשראי וסורבו.

לעמדת המשיבות בנסיבות המקרה קיים גם קושי משמעותי להוכיח את יסוד הנזק וכן את קיומו של קשר סיבתי בין ביצוע עסקת חיוב מושהה לבין הנזק הנטען.

4. ביום 14.7.2014 התקיים קדם משפט ראשון בתיק, במסגרתו הודיעו הצדדים כדלקמן :

**"הגשנו הסדר הסתלקות המבוסס על כך שהנושא יוסדר בעתיד הקרוב
ושלהערכתנו מספר חברי הקבוצה שנגרם להם נזק בפועל הוא קטן ביותר
אם בכלל.**

**להערת בית המשפט: אנו נעביר התייחסות ללוח הזמנים בו ניתן יהיה
ליישם את הפתרון העתידי אשר יסיר את הבעיה מסדר היום."**

5. לפיכך, הורתי באותה החלטה כי כל אחת מהמשיבות תעביר הודעה לבית המשפט בה תפורט הדרך בה בכוונתה לפתור את הבעיה שעולה מהבקשה, וכן לוח הזמנים במסגרתו ייושם הפתרון על ידה. כן הורתי על העברת הבקשה להסתלקות להתייחסויות היועץ המשפטי לממשלה.

ב. עיקרי הסדר ההסתלקות

6. התחייבות המשיבות מגולמת בהסדר ההסתלקות, בהודעת הצדדים בדיון מיום 14.7.2014 ובהודעות המשיבות מהימים 11.8.2015 ו- 28.8.2015 (להלן יחדיו: **"הסדר ההסתלקות"**). התחייבות המשיבות על פי הסדר ההסתלקות הינה כדלקמן:

המשיבה 1, פז חברת נפט בע"מ, הודיעה כי הפתרון הטכנולוגי לבעיה שעלתה בבקשת האישור הוטמע זה מכבר בכל תחנותיה הציבוריות. הפתרון מאפשר למשיבה 1 לדווח בתום התדלוק לחברות האשראי את הסכום המדויק של עסקת התדלוק, כך ששריון מסגרת האשראי או חיוב החשבון יעשה בסכום עסקת התדלוק במדויק.

המשיבה 2, דלק החברה הישראלית בע"מ, הודיעה כי היא מעריכה שלא יאוחר מסוף הרבעון השני של שנת 2015 יוטמעו סופית במערכותיה הפתורות הטכנולוגיים למניעת מצב של חיוב או שריון זמני של חלק עודף של מסגרת האשראי של הלקוח.

המשיבה 3, סונול ישראל בע"מ, הודיעה כי הפתרונות המתוארים בבקשת ההסתלקות עתידים להיות מוטמעים על ידה עד סוף הרבעון הראשון של שנת 2015.

המשיבה 4, דור אלון (1988) בע"מ, הודיעה כי במרבית תחנות התדלוק שלה הוטמע הפתרון לבעיה שעלתה מבקשת האישור וכי היא צפויה להשלים את הטמעת הפתרון בכל תחנותיה עד לסוף שנת 2014.

המשיבה 5, סוכני דלק ושמנים בע"מ, הודיעה כי ממילא חלק גדול מעסקאות רכישת הדלקים בתחנותיה הן עסקאות מזומן, ומכל מקום היא מעריכה כי ניתן יהיה להטמיע את הפתרון הטכנולוגי במחצית מתחנותיה עד לסוף שנת 2014. באשר ליתר תחנות הדלק של המשיבה 5, הערכתה הייתה כי הדבר צפוי להיות מושלם עד לסוף שנת 2015.

המשיבה 6, כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, פירטה בהודעתה את הפתרון הטכנולוגי אשר פיתחה בקשר עם כרטיסי בנק דואר, וכן את הפתרון אשר פיתחה בקשר עם כרטיסי האשראי. ביחס לאחרון העריכה המשיבה 6 את יישומו עד לסוף הרבעון הראשון של שנת 2015.

המשיבה 7, ישראלכרט בע"מ, הודיעה כי היא כבר יישמה במערכותיה את הפתרון הטכנולוגי וכי פתרון זה כבר מיושם בחלק מתחנות הדלק וכאשר חברות הדלק תהיינה ערוכות ליישמו הרי שמבחינת המשיבה 7 ניתן יהיה לבצעו.

המשיבה 8, לאומי קארד בע"מ, הודיעה כי מבחינתה הפתרון הטכנולוגי יכול להיות מיושם בכל מועד, שכן הוא כבר קיים במערכותיה וכי הטמעתו בתחנות הדלק תלוי בחברות הדלק.

7. בכל הקשור לפסיקת גמול למבקש ושכר טרחה לבאי הכוח המייצגים המליצו הצדדים כי כל אחת מהמשיבות תשלמנה למבקשים גמול בסך של 11,250 ש"ח (ובסך הכל לשני המבקשים 90,000 ש"ח) וכי כל אחת מהמשיבות תשלמנה לבאי הכוח המייצגים שכר טרחה בסך של 33,925 ש"ח (כולל מע"מ, ובסך הכל 271,400 ש"ח).

ג. עמדת באת כוח היועמ"ש

8. ביום 10.12.2014 הוגשה עמדת ב"כ היועץ המשפטי לממשלה לבקשת ההסתלקות. בהודעתה ציינה ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, עו"ד טל זרקו, כי אינה מבקשת להביע התנגדות להסדר ההסתלקות והיא מותירה את ההכרעה לשיקול דעתו של בית המשפט. עם זאת ראתה לנכון ב"כ היועמ"ש לציין את העניינים הבאים: **ראשית**, סוגיית הפרסום. יש מקום, לשיטת ב"כ היועמ"ש, גם בפרסום דבר אישור בקשת ההסתלקות לציבור בהתאם [לסעיף 16\(ד\)2 לחוק תובענות ייצוגיות](#), על מנת ליידע את הקבוצה על ההליך שנוהל בעניין זכויותיה ועל תוצאותיו וכן לאפשר הגשת תובענה ייצוגית חדשה. כן סבורה ב"כ היועמ"ש כי פרסום ההסתלקות וההטבה יאפשרו פיקוח יעיל יותר של יישומו בשטח.

שנית, סוגיית הגמול למבקשים ושכר הטרחה לבאי כוחם. לשיטת ב"כ היועמ"ש מקום בו תובע ייצוגי מבקש להסתלק מהתובענה מן הטעם שאין ממש בתביעתו, שסיכויי הצלחתה נמוכים או מן הטעם שאין ביכולתו להניח תשתית ראייתית מספקת ואין גם נזק לציבור, ראוי ונכון לאשר את ההסתלקות ומחיקת התובענה ללא תשלום של גמול או שכר טרחה כלל למבקש ובא כוחו. בנסיבות המקרה סברה ב"כ היועמ"ש כי מאחר שההסכם כלל תיקון עתידי של ההפרה הנתענת, באופן שהביא תועלת מסוימת לחברי הקבוצה ולציבור הרי שיכול שיש מקום לפסיקת גמול ושכר טרחה מסוים, אולם יש לתת את הדעת לכך שלא ניתן לחברי הקבוצה פיצוי על נזקי העבר, וכי שיעור שכר הטרחה בהליך שהסתיים בהסתלקות צריך להיות נמוך משיעור שכר הטרחה בהליך שהסתיים בפשרה.

ד. הכרעה בבקשה

9. לאחר שבחנתי את האמור בבקשת ההסתלקות הגעתי למסקנה כי יש מקום לאשרה. מהתייחסות המשיבות עולה כי "שיריון" הסכומים נעשה בעבר בשל מגבלות טכנולוגיות, אשר מנעו עד לאחרונה את חיוב כרטיס האשראי בסכום החיוב הנכון במעמד התדלוק. לטענת המשיבות, מגבלות אלו הוסרו זמן קצר טרם הגשת התובענה, משפותחו פתרונות מיכוניים המאפשרים חיוב הלקוח בסכום הנכון מיד עם גמר התדלוק. אם אכן כך (ולאור השלב בו הושג

הסדר ההסתלקות, אין באפשרותי לבחון זאת), הרי שספק אם היה פגם בדרך פעולתן של המשיבות עובר למציאת הפתרונות הטכנולוגיים האמורים. גם הקשיים אשר העלו המשיבות בהתייחסותן בכל הקשור לקיומה (ולמצער הגדרתה) של הקבוצה, וכן ביחס לנוק שנגרם לכאורה למבקשים אינם ניתנים לביטול בנקל. יחד עם זאת, נוכח השלב המקדמי בו הוגשה בקשת ההסתלקות (טרם הגשת תשובות המשיבות) לא ניתן להביע בעניינים אלו דעה לכאן או לכאן. מטעמים אלו, כל שניתן לומר על סיכויי התביעה במקרה זה הוא שהם מעורפלים.

בנסיבות אלו, ניתן להבין את בחירת הצדדים להתמקד בקידום יישומו והטמעתו של המהלך הטכנולוגי בו התחילו חלק מהמשיבות, באופן שיביא לפתרון הקושי עליו הצביעו המבקשים בעתיד הקרוב. אכן, הסדרה עתידית מועילה בעיקר לכלל הציבור ואינה מפצה את חברי הקבוצה על נזקי העבר (ככל שהיו כאלו). עם זאת, בשים לב לכך שבקשת ההסתלקות אינה יוצרת מעשה בית דין כלפי חברי הקבוצה, סברתי, כפי שסברה ב"כ היועמ"ש, שאין מניעה לאשר את הסדר ההסתלקות.

10. בכל הקשור לפרסום מודעה, סבורני כי יש ממש בעמדת ב"כ היועמ"ש כי ראוי לפרסם את דבר אישור בקשת ההסתלקות. כפי שציינתי בעניין [ת"צ \(מרכז\) 46885-07-13 קובה ואח' נ' כלל חברה לביטוח ואח'](#) [פורסם בנבו] (ניתן ב- 5.2.2015) הסדרים בתובענות ייצוגיות אינם נעשים בסתר, והבאתם לידיעת הציבור הרלוואנטי מתבקשת כמעט כדבר מובן מאלי.

11. לאור האמור הריני להורות כי הצדדים יפרסמו, על חשבון המשיבות בחלקים שווים, הודעה בדבר אישור הסדר ההסתלקות בהתאם [לסעיף 25\(א\)\(2\) לחוק תובענות ייצוגיות](#) בשניים מארבעת העיתונים היומיים הנפוצים בישראל ובאחד משני העיתונים הכלכליים הנפוצים בישראל. נוסח ההודעה וגודלה יובאו על ידי הצדדים לאישור בית המשפט בתוך 14 יום ממועד מתן פסק דין זה.

12. בכל הנוגע לגמול למבקשים ולשכר הטרחה לבאי כוחם סבורני כי הסכומים המוצעים גבוהים במידת מה, בשים לב לשלב בו הושג הסדר ההסתלקות ולתועלת שצמחה לקבוצה מניהול התובענה. המבקשים ובאי כוחם העלו בבקשת האישור טענות קשות כנגד המשיבות, העולות לכדי קנוניה של ממש, והעריכו את גובה הפיצוי לקבוצה בסכום אסטרונומי של מאה מיליון ש"ח. למרות כל זאת, החליטו המבקשים ובאי הכוח המייצגים בסופו של דבר שלא לבררן, אלא להסתפק בהסדרה עתידית. אכן, כפי שציינתי בעבר, הסדרה עתידית עשויה לקדם בצורה ממשית את אינטרס הקבוצה, וככל שהיא עושה כן, הרי שראוי לפסוק בגינה תשלום גמול ושכר טרחה בשיעור הולם למבקש ובא הכוח המייצג (ראו [ת"צ \(מרכז\) 33492-09-11 המועצה הישראלית לצרכנות נ' חברת החשמל לישראל בע"מ](#) [פורסם בנבו] (ניתן ב- 20.5.2013)). אולם, בקביעת היקפו של שכר הטרחה והגמול לא ניתן להתעלם מהבחירה להסתפק בהסדרה עתידית בלבד.

אעיר עוד לעניין זה כי באי הכוח המייצגים ביקשו לכרוך ולהתנות את אישורו של הסדר ההסתלקות באישור הגמול ושכר הטרחה המוצעים על ידי הצדדים, כך שהאחד לא יקום בלעדי השני (וראו תגובת באי הכוח המייצגים לעמדת ב"כ היועמ"ש מיום 24.12.2014, כמו גם הסברם מיום 4.1.2015 להימנעות מצירוף תצהירים כנדרש על פי דין). ואולם, לא בידם היא. על פי [חוק תובענות ייצוגיות](#) הסמכות לקבוע את הגמול ושכר הטרחה מסורה לבית המשפט, ואילו הסכמת הצדדים היא בגדר המלצה בלתי מחייבת בלבד. ודוק, סמכותו של בית המשפט בעניין זה נועדה להגן על אינטרס הקבוצה ולמנוע ניצול לרעה של מנגנון התובענה הייצוגית. בשים לב לתכליות אלו, אין לאפשר לצדדים לאיין את שיקול דעתו של בית המשפט לקבוע את גובה שכר הטרחה והגמול באמצעות התניית הסדר פשרה או הסתלקות באישור הסכומים עליהם המליצו הצדדים.

13. לאור האמור בסעיף 12 לעיל, אני מוצא לנכון לפסוק גמול למבקשים ושכר טרחה לבאי הכוח המייצגים בסכומים נמוכים מאלו עליהם המליצו הצדדים. הגמול למבקשים יעמוד על 80,000 ש"ח (דהיינו, 40,000 לכל מבקש). המשיבות יישאו בחלקים שווים בגמול זה (דהיינו 10,000 ש"ח לכל משיבה). שכר הטרחה לבאי הכוח המייצגים יעמוד על 160,000 ש"ח, בתוספת מע"מ (דהיינו 20,000 ש"ח בתוספת מע"מ מכל משיבה). סכומים אלו נגזרים מהתועלת שההליך הניב לחברי קבוצה (המוגבלת להסדרה עתידית, ואינה מאפשרת לעמוד על הטענות שהועלו ביחס להתנהלות המשיבות בעבר), מהשלב המוקדם בו הושג הסדר ההסתלקות, ומהתרשמותי מהטרחה ומהסיכונים שנטלו עליהם באי הכוח המייצגים בהגשת התובענה.

ד. סוף דבר

14. ניתן בזאת אישור להסתלקות המבקשים, ותוקף להתחייבויות המשיבות, כפי שפורטו בהסדר ההסתלקות.
15. נוסח הודעה בדבר אישור בקשת ההסתלקות יועבר לאישור בית המשפט עד ליום 25.3.2015.
16. כל אחת מהמשיבות תמסור הודעה לבית המשפט בה תדווח על ביצוע התחייבויותיה בהתאם להסדר ההסתלקות עד ליום 13.4.2015.
17. הגמול למבקשים ו- 60% משכר הטרחה לבאי הכוח המייצגים ישולמו בתוך 15 יום ממועד מתן פסק דין זה. יתרת שכר הטרחה תשולם לבאי הכוח המייצג, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ממועד מתן פסק דין זה, לאחר שבית המשפט יאשר את ביצוע הסדר ההסתלקות.
18. המזכירות תעביר פסק דין זה למנהל בתי המשפט לשם רישומו בפנקס התובענות הייצוגיות.

תז"פ 26.3.2015, 14.4.2015

ניתן היום, כ"א שבט תשע"ה, 10 פברואר 2015, בהעדר הצדדים.

פרופ' עופר גרוסקופף 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, תיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)